

Újabb csipkéspoloska expedíció az USA-ban – II.

Clevelandet egy időben a második legnagyobb magyar városnak is nevezték, az USA-ban itt él ugyanis a legnagyobb lélekszámú magyar gyökerű lakosság. Bár pontos számot nehéz mondani, de a százezret valószínűleg jócskán meghaladja azok száma, akik magyar felmenőkkel rendelkeznek. Itt épült az USA első magyar temploma, és a városban magyar éttermek, kultúrházak is találhatók.

1. kép A ragacsos színcsapdák jól alkalmazhatók a díszbogarok, köztük a kőrisrontó karcsúdíszbogár monitorozására

Hétfőn (07.21.–9. nap) Woosterben (Clevelandtől kb. 100 km, délre) meglátogattuk az OSU Rovartani Tanszékét. Pontosabban csak az egyik felét, mert a másik fele Columbusban van. Viszont itt tudtunk találkozni Kayla Perryvel, az OSU erdész entomológusával.

Fő kutatási témája a kőrisrontó karcsúdíszbogár (*Agrius planipennis*), ami a kőrisek jelentős részét gyakorlatilag „kiradírozta” az USA térségéről. A kísérleti bázison egy kőrisültetvényen vizsgálják az egyes fajok érzékenységet. Itt nagyon jól tanulmányozhatók a díszbogártámadás tünetei (törzsszerűségek, koronaelhalás, fattyúhajtások stb.). A képen látható lila és zöld ragacsos csapdák jól fogják a díszbogár egyedeit (1. kép).

A módszer a korai felismerést segítheti, így magyarországi alkalmazása is megfontolásra érdemes. Mert tetszik vagy sem, ez a „fenevad” előbb vagy utóbb jó eséllyel nálunk is meg fog jelenni.

A Rovartani Tanszék épületében kifejezetten ismeretterjesztési céllal fenntartott „Bug Zoo” is működik. Ebben az inszektáriumok mellett több interaktív foglalkoztató játék, nagyképernyős vetítés, rovarmakettek is megtalálhatók.

Az utak mentén sok helyen kifejezetten tömeges a héjakút mácsonya (*Dipsa-*

cus laciniatus), ami itt nem honos, Európából telepítették be. Mára már ez is „igazi jó” inváziós fajjá vált.

A keddi nap (07.22.–10. nap) megkérdezte az ohioi gyűjtéseket, de talán az összes eddigit is felülmúlta. A felkeresett két helyszín is kiváló volt (öreg tölgyesekben kialakított pihenőhelyek), de az igazi kuriózumot a „gyűjtőeszköz” szolgáltatta. Nevezetesen egy emelőkosaras teherautó (2. kép).

Teleszkópos ágvágonkkal kb. 6–7 m magasságig tudunk elérni, de ezzel a segédlettel akár 20 m-ig is. Külön öröm, hogy ebben a magasságban kiváló mintákat tudunk gyűjteni. Akinek pedig ezt köszönhetjük, az Constance (Connie) E. Hausman, a Cleveland Metropolitan parks kutatási menedzsere (3. kép).

Nem mellékesen erdővédelmi témában (szintén kőrisrontó karcsúdíszbogár) szerezte PhD-ját. Connie a csoportkép bal oldalán látható. Mellette a két gépkezelő fiatalember, majd Kayla, akiről korábban már szót ejtettünk. Talán mondani sem kell, hogy mindkét hölgynek vannak magyar felmenői. Connie harmadik generációs amerikai, Kayla pedig első generációs. Édesanyja délvidéki magyarként született, és egyéves korában szüleivel együtt került az USA-ba.

Szerdán (07.23.–11. nap) hétórás unalmas autózás Clevelandből Beltsville-ig (ami már tulajdonképpen Washington). Útközben egy kisvárosi postahi-

vatalnál megálltunk, hogy néhány apróságot feladjunk. Itt nagyjából 10 perc alatt újabb kedves ízelítőt kaptunk az amerikai „olvasztótégely” mibenlétéről.

A barátságos és felettébb közlékeny postásasszony (a postáskisasszony koron nemileg túl) gyorsan kiderítette, hogy magyarok vagyunk, majd elmondta, hogy ő berlini német, így Csabival gyorsan németre is váltották a szót. Néhány perc múlva megérkező kollégánőről pedig kiderült, hogy felmenői segesvári szászok voltak.

Csütörtökön (07.24.) az USDA Agrárkutatási Központjának területén gyűjtöttünk. Itt egyébként már két éve is megfordultunk. Nem lepődünk meg, hogy itt is találkoztunk egy otthon is gyakran látott „kedves ismerőssel”, a császárfával. „Megnyugtató”, hogy itt sem viselkedik máshogy, mint Magyarországon. Egy felhagyott épület melletti aszfaltburkolatot áttörve, keresztülnöve az épület falára szerelt vaslépcsőn, megállíthatatlanul tör a magasba (4. kép).

Ezek a képek is alátámasztják azt a véleményt (tényt), hogy erősen inváziós hajlamú, azaz termesztése hosszú távon súlyos kockázatokat jelenthet, még akkor is, ha mostanság nagyon jó sajtója van. Ha még esetleg nem volnának elegendőek az otthon is tapasztalt egyértelmű figyelmeztető jelek...

A *Toxicodendron radicans* (poison ivy – magyarul mérgező szömörce) első ránézésre nem is tűnik olyan gonosz-

2. kép Mintagyűjtés az emelőkosaras teherautó segítségével

3. kép Segítőinkkel a Cleveland Metroparks területén történt gyűjtések során

nak, de megérintve súlyos, fájdalmas allergén reakciót okozhat a bőrön. Jártunkban-keltünkben szinte minden tölgyesben találkoztunk a törzsön felkúszó egyedével. Néhol kifejezetten tömeges.

Egyébként néhol a talajon is sűrű állományai vannak, így a rövidnadrágos terepmunka megduplázza a kellemetlen interakció esélyeit... Szerencsére időben és alaposan megtanultuk „tisztelni”, így még nem volt konfliktusunk vele.

Ha az ember csipkésposolka peték után kutatva „ipari mennyiségben” forgatja a tölgyleveleket, sok egyéb érdekes apró jószággal is találkozhat. Ezek egyike például a hangyának látszó aprócska (kb. 3 mm) ugrópók. Az ugrópókok családjában (Salticidae) számos hangyautánzó faj ismert. Ezek általában hangyák közelében tartózkodnak, és megtévesztő külsejüket kihasználva gyakran vadásznak is rájuk. A mi pókokskánk – a méretéből fakadó korlátok miatt – valószínűleg csak pirinyó hangyákat zsákmányolhat.

Egy rovarásznak mindig öröm szép lepkéket látni, amilyenek például a fecskefarkú pillangók (nálunk a *Papilio machaon* 2023-ban az év lepkéje volt). Különösen, ha olyan fajról van szó, ami nálunk nem fordul elő. Ilyen például a *Papilio glauca*, amivel itt, jártunkban-keltünkben gyakran találkoztunk. A hímek világossárgás alapszínűek, a nőstények sárgák, de sötétek is lehetnek. Hernyói számos fásszárú fajon fejlődhetnek (*Prunus*, *Magnolia*, *Liriodendron*, *Tilia*, *Salix*, *Populus*).

Nem kevésbé érdekes és látványos a *Anisota virginienensis* nevű pávaszemes lepké tölgyeken élő hernyója (5. kép). „Agancsai” önvédelmi célokat szolgálnak.

Ha már agancs, akkor említsük meg *Felix Salten* Bambiját is, amivel kapcsolatban azért vannak bizonyos taxonómiai ellentmondások. Salten (európai lévén) 1923-ban eredetileg egyértelműen egy őzbakgidáról írta regényét, amit 1939-ben követett a Bambi gyermekei c. folytatás.

Walt Disney erősen „megamerikanizálta” a történetet, így lett Bambiból fehér farkú szarvas (*Odocoileus virginianus*), és már ekként hódította meg a világot rajzfilmesített formában. Mentiségére legyen mondva, hogy ez a faj közelebbi rokonságban áll az őzekkel, mint az „igazi” szarvasokkal. Kifejezetten gyakori erdőkben, erdei, de forgalmas utak mentén rendszeresen lehet látni. Nemritkán elütve is.

Pénteken (07.25.) a Cunningham Falls State Parkban jártunk, ahol először is pöttyös kabóca mintákat gyűjtöttünk genetikai vizsgálatokhoz. Volt miből...

4. kép Az inváziós császárfa az USA-ban is ugyanúgy viselkedik, mint nálunk

A park névadó vízeséséhez gyalogolva szembesültünk az amerikai bükk (*Fagus grandiflora*) egy újeletű, fonálféreg (*Litylenchus crenatae* ssp. *mccannii*) által okozott levélbetegségével. Tipikus tünetei a levelek közötti szövetrészek elszíneződése, a levelek torzulása, száradása (6. kép). Az irodalom szerint elsősorban a fiatal fák okoz súlyosabb problémákat, de itt a parkban idősebb fák is tapasztaltuk jelentős kártételét. További rossz hír, hogy az európai bükk is fogékony rá, bár kontinensünkön még nem észlelték.

ti felében és Kanadában honos faj ezzel kétséget kizáróan a leghosszabb életű rovarok közé tartozik.

A különböző régiókban a rajzások más-más évben következnek be (hasonlóan a mi cserebogaraink törzseihez), de egy adott helyen 13, illetve 17 év telik el a rajzások között. Néhány helyen mindkét változat előfordul.

A kabócák rajzása szinkronizált, látványos tömegjelenet. A rendkívül hosszú (és mindkét esetben „prímszámvég” tartó) fejlődés megnehezíti a természetes ellenségek dolgát, hiszen egy

5. kép A tölgyeken élő pávaszemes lepke „szarvas” hernyója

6. kép Az amerikai bükk fonálféreg okozta betegségének tünetei

ilyen ritkán megjelenő forrásra nehéz „szakosodni”.

Rajzáskor a természetes ellenségek (madarak, ragadozó emlősök és ízeltlábúak stb.) nyilván tömegesen fogyasztják a kabócákat, de a hatalmas tömegből adódóan bőven marad túlélő is. Az alábbi linken további információk találhatóak a fajról, illetve az egyedülálló jelenségről: <https://naturalhistory.si.edu/education/teaching-resources/life-science/periodical-cicadas>

Sajnos ilyet mi nem láttunk (így fényképünk sincs róla), és esélyünk sem volt rá, a legközelebbi rajzásra ugyanis hosszú éveket kellene várni. A mi repülönk pedig szombaton kora este indult, hogy frankfurti átszállással vasárnap kora délután hazaérjünk.

Ennek egyébként már éppen itt is az ideje. Ragyogó élmény egy ilyen kéthetes gyűjtőút. Érdekes szakmai kihívás, rengeteg izgalmas látnivaló, sok-sok új információ, segítőkész, barátságos kollégákkal való találkozás stb. Ugyanakkor fárasztó is, meg hát valljuk be őszintén, azért ez a világ nem a természetes közegünk. Nem csak a nagyjából ihatatlan kávé miatt...

A visszaút a tervezettnél jóval hosszabbra sikeredett. Késések és járatörések miatt nagyjából 16 óra késéssel, hétfő hajnalban keveredtünk haza. Úgyhogy a vasárnap délre főzött húsleves hétfőn újra kellett melegíteni. De az így is nagyon finom volt. Különösen két hét „junk food” (egészségtelen gyorsételek – a szerk.) után.

**Csóka György, Paulin Márton,
Gáspár Csaba**
SOE ERTI Erdővédelmi Osztály

Az expedíció költségeit az OTKA 142858-as számú kutatási pályázat, az Agrárminisztérium Erdőkért és Földügyekért Felelős Államtitkársága, valamint a Pannónia Ösztöndíjprogram finanszírozta, amiért ezúton is köszönetet mondunk. Paulin Márton munkáját az Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program, a Kulturális és Innovációs Minisztérium, valamint a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap az EKÖP-25-4-I-SOE-112 azonosítójú pályázatával támogatta. Hálásak vagyunk továbbá azoknak az amerikai kollégáknak, akik a terepi munkánkat közvetve vagy közvetlenül támogatták, ezzel nagyban hozzájárulva utunk hatékonyságához és eredményeibez.

7. kép A „kutyánapi” kabóca